

PHẦN THỨ NHẤT

I

Biển quất lên bãi cát những con sóng dài, trắng xóa. Nó nô giỡn, thè lưỡi tái nhợt ra liếm láp vôi vãi rồi tuột mình xuống một cách bất lực. Bãi cát xám mênh mông trải ra như vô tận.

Những cảnh dương không còn giữ được màu xanh sẫm như khi đứng trong một buổi sáng đẹp trời. Chúng nghiêng ngả quét lên những đám mây màu cánh vạc. Đám mây càng đậm thì những cảnh dương càng nhợt nhạt ra tựa cây cối vẽ lớn đã dùng hết màu.

- Mẹ kiếp! - Tư Quéo chửi rồi đưa tay lên gãi tai, nheo mắt trái lại. Khi có việc gì nó thường nheo một mắt như để nhìn cho rõ mọi vật.

- Chiếc xe gíp bị cháy. Ai đốt? - Nó lăm bắm trong mồm. - Sau tết Mậu Thân đến giờ mới lại có chuyện đó xảy ra. Chiếc xe mới toanh như tờ bạc chưa cắt chỉ⁽¹⁾ bị thiêu giữa đường ban ngày ban mặt như thế này thì thực là không chịu nổi.

Gần bốn tháng nay, tiểu đoàn lính thủy đánh bộ của Tư Quéo về xăm nát huyện Hải Lăng. Không có một cái hang mối nào giấu nổi chúng. Lính Mỹ xăm hăm, Việt Cộng còn có thể ngồi dưới đất hi vọng thoát; chứ những cây chĩa sắt nhọn và dài một mét hai mươi phân do tay lính thủy đánh bộ này cầm đã mòn nhẵn thì... nhưng, vậy cái việc nó đang tìm chẳng lẽ ra...

(1) Mới, chưa dùng.

Tư Quéo lại nhìn cái xe dương cháy. Gió tạt lửa vào mặt nó nóng rực. Nó giật cúc áo ngực ra, bỏ đi. Bây giờ nó đành phải đi bằng xe chân vạy. Nó bước vôi vàng. Ngọn lửa cháy đỏ, khét lẹt, khói bốc lên đen kịt như dọa nó. Nó co cẳng chạy.

- Chào ngài đại úy! - Một tiếng nói nghe như từ dưới cát vọng lên.

- Ngài Tư đi đâu về đây? - Tiếng hỏi to hơn.

Tư Quéo quay phắt lại. Hàm răng chiếc nào cũng to, vàng ớn cười sần từ trong mồm của lão gù dương đứng dưới ruộng khoai làm cho ruột Tư Quéo sôi lên. Nó nhìn lão gù một cách hằn học. Lão gù như đọc thấy những điều trong mắt Tư Quéo, nên khép môi lại, cúi xuống tiếp tục cắt dây khoai.

Tư Quéo đi một đoạn, dừng lại. Nó quên hỏi lão gù đứng đấy có thấy ai đi qua không? Từ sớm đến giờ nó vào nhà mụ Cửu Xéo. Đường vào nhà mụ Cửu Xéo, cát, hẹp; xe bị lún bánh không đi được, phải để ở ngoài. Hay là tụi hải thuyền thù vặt đốt xe của nó? Phải chi lúc đi nó đem theo tài xế thì đâu đến nỗi này? Nó dừng lại định hỏi lão gù, nhưng lại nghĩ cái thằng cha lúc nào đứng cũng cắm mắt nhìn xuống đất với cái gù đề trên lưng thì còn nhìn thấy ai trên đường mà hỏi. Thế là, Tư Quéo quay đi thẳng.

Lão gù nhếch mép nhìn theo Tư Quéo rồi cúi xuống đưa lưỡi liềm giật mạnh những sợi dây khoai, kéo lên những dải⁽¹⁾ khoai lang nhỏ xíu, đầy rế. Lão thở rờ rờ trong lồng ngực lép.

- Về thôi, cha! - Tiếng một người con gái.

Lão gù quay lại khó nhọc. Lão không nhìn cô gái mà quay nhìn chiếc xe dương cháy đến những chiếc lốp ở bên đường. Lão vút liềm xuống đất, bước đi giữa những rãnh khoai.

Cô gái chẳng buồn nhìn lão gù. Cô xắn tay áo. Hai cánh tay tròn trắng, chắc nịch: chỗ gần khuỷu tay có dính một vệt nhựa khoai. Cô hốt những chạc dây khoai xếp lại giữa hai vòng khoai bỏ vào triềng⁽²⁾ thép. Triềng giống bây giờ ai cũng làm bằng dây thép chứ không thắt bằng

(1) Rế to chưa biến thành củ được.

(2) Giống gánh.

những sợi mây như trước nữa. Cô bước đi thong thả, nhắc theo triềng khoai. Lão gù ngồi trên bờ, thu mình lại như một con vạc. Lão bật lửa định châm vào điếu thuốc đương cần bên miệng. Ban nãy, lão định nói với Tư Quéo một chuyện rất quan trọng; nhưng nhìn thấy bộ mặt đáng ghét của thằng này lão đâm ngán. Nhất là những lần Tư Quéo đến nhà lão, cứ vo ve như con muỗi quanh cái Thủy - cô con gái xinh đẹp của lão.

- Hừ. - Lão hằm hằm nhìn con gái rồi châm lửa vào điếu thuốc. Lão bập đến khi điếu thuốc cháy rực lên mới rây rây cái máy quẹt cho tắt lửa.

- Cha nói gì? - Cô gái đến gần lão, dịu dàng, hỏi. - Về ăn cơm chứ, cha?

- Ăn với uống gì? - Lão nhổ một bãi nước bọt xuống vồng khoai. - Đàn bà mà cứ chạy như ngựa, ăn rồi trợn mồm!

- Tại sao cha nói con như vậy? - Cô gái vút nắm dây khoai xuống đất, nhìn thẳng vào mặt lão gù.

- Tao không nói mây! - Lão rút điếu thuốc trong mồm, dụi tàn, giắt vào mang tai, đặng hăng.

- Chứ cha nói ai? - Đôi mắt cô gái nhấp nháy hóm hỉnh.

- Tao nói mấy con mụ trong xóm đã tra⁽¹⁾ có hột rồi mà còn nhớn, cười xì cả nước trâu vào mặt người ta! - Lão đưa tay lau mặt làm y như vừa bị ai xì nước trâu vào mặt.

- Kệ người ta, mắc gì đến mình mà rửa họ? - Cô gái nói xong lấy đòn gánh xỏ vào triềng nhắc bổng lên. - Thôi, cha không về thì cứ ở đó mà bới người ta như bới khoai lên!

- Mấy cút đi! Tao phải đi gặp Tư Quéo.

Cô gái đứng lại:

- Cha định gặp thằng Tư Quéo mần chi?

- Mặc xác tao! - Lão gù bước đi, định vượt lên trước con gái.

- Tui khuyên cha đừng có gặp gỡ thằng đó nữa. - Cô gái vừa nói vừa trở vai, bước đi thoăn thoắt.

- Để tao sửa lại cho, không đổ hết! - Lão gù chạy theo con gái vén mấy chạc dây khoai kéo lê dưới đất. Nhưng cô gái đi nhanh, bước dài nên

(1) Già.

lão cứ lạch ạch như ếch vương dây. - Đổ hết! Đổ hết! Mây quây như thế này thì về đến nhà chỉ còn có đôi triềng không thôi!...

Cô gái vờ không nghe thấy gì, cứ bước rảo; lão gù chạy theo mệt đứt hơi. Nhìn thấy trên cánh tay con gái có vết nhựa khoai, lão lại la lên:

- Nhựa khoai dính đầy cả tay kia, đưa tao lau cho!

- Mặc tui! - Cô gái lạnh lùng trả lời.

- À, à, té ra mấy nạt nộ cả thằng cha mây! Mẹ mây, ai đẻ ra mây, ai cho mây ăn học? - Lão dúm triềng gánh về phía trước rồi giật về phía sau.

Nhưng Thủy vẫn đứng im không nhúc nhích. Lão rít lên:

- Chà, mây cậy mây đi thẳng lưng, dài chân hả? Có ngày trời cũng hành mây đó, con!

Cô gái quay lại, gay gắt:

- Tui cấm cha nói chuyện Tư Quéo với tui nữa! Cha có chuyện chi mà phải đi gặp Tư Quéo?

- Chuyện chi? - Lão giật mình, lúng túng rồi đến gần con gái, thờ hỏn hển. - Tao nói riêng với mi, mi mà nói cho ai biết thì đứt đầu cha, đó con...

- Cha thì lúc nào cũng ra điều quan với trọng... - Cô gái cúi xuống để nghe lão gù nói cho rõ.

- Hồi sáng tao ngồi chỗ rãnh khoai, mắt tao nom rõ ràng: ba con mụ đi chợ về, hốt rác bỏ vô xe của thằng Tư Quéo. - Lão nhìn trước nhìn sau, rồi nhướn người lên, ghé sát lỗ tai con gái, thì thào. - Ba con mụ đó nổi lửa đốt xe, rồi bỏ chạy.

- Thiệt không? - Cô gái hỏi.

- Tao giỡn với mi à? - Lão thều thào. - Mụ Dệu đi hốt rạ, mụ Chín Chè quẹt diêm châm lửa đốt. Cả hai mụ vừa cười vừa chạy... Tao... - Lão nhìn quanh, - tao ngồi dưới đám lá khoai, cả hai mụ đều không thấy. Bây giờ, thì tao, tao phải...

- Cha chỉ lảm chuyện! Người ta mần chi kệ người ta, lúc nào cha cũng chõ vào việc của người khác, việc của mình thì không lo... - Cô gái nói rồi bỏ đi.

- Cái con này! - Lão đứng lại định xia tay nhieéc mắng, nhưng đứa con gái đã đi xa. Lão vội chạy theo, nhưng nó đi nhanh quá, lão đành phải đứng lại, nói vọng theo: - Nghe đâu bỏ đấy nghe! Mi mà nói lại với ai tao không có nhận đâu.

Rồi nghĩ sao không biết, lão nhe hàm răng vàng ớn ra cười với mấy dải khoai còn nắm trên tay.

II

- Mọi việc đều do chiếc xe cháy mà ra phải không đại úy? - Bóng đen hỏi.

- Không phải! Đó là lệnh của trên! - Bóng đen kia hờ hững trả lời.

- Tôi sợ mần như vậy chẳng khác gì đổ dầu vô lửa. Dân chúng ở đây rất cứng đầu, họ không bao giờ chịu được những việc như rứa. - Bóng đen thở dài. - Các ngài chỉ nghĩ đến việc nhà binh đâm máu.

- Hừ, con người ông không thẳng thớm nên ông hay bẻ cong queo sự vụ lệnh của trên. - Bóng đen kia nói rồi bước ra khỏi trụ sở hội đồng. Nó xem đồng hồ rồi khoanh đôi tay to lớn trước ngực, ngả mặt lên nhìn trời.

III

Từng đám mây hình lát gừng bay qua. Gió ở đâu trên cao. Hàng dương đứng im, nặng nề; những cơn gió nhẹ tiêu vào trong lá cành của nó. Rễ cây dương cặng trong cát. Cát xanh mịn làm cho đêm bớt đen và ngày sáng thêm ra. Cát mang màu của biển của hàng dương và đôi mắt con người, Nghiên ạ! Cát không chỉ phô bày ra như bãi cát, cồn cát, doi cát... Cát còn có phần bên dưới của nó. Cát nhạy cảm hơn đất. Cát mềm mòng và làm trái đất rộng thêm ra. Cát nhám nên ít làm người ta trượt ngã. (Nghiên vẫn thường nói thế). - So với đất thì cát sôi nổi hơn nhiều. Nó bay lên và luôn luôn ca hát cùng hàng dương và sóng biển. Cát dễ lở nhưng cũng dễ bồi. Bao nhiêu đại dương hung dữ khi gối đầu lên cát đều mềm mòng lại ngay. Ôi, sao tôi yêu cái vùng cát bao la của quê nhà đến thế? Nó trong trắng và rộng rãi; ngực nó mịn màng

và luôn được bồi đắp bằng những ngọn gió nam. Nhiều khi tôi không dám bước đi trên cát, vì sợ chân tôi làm cho những ngực cát ấy mất vẻ non nà. Tôi đã đi trên bãi biển Cam Ranh. Nhưng cát ở đây vừa kiên kì vừa dễ dãi quá. Tôi thích tự tay mình moi trong lòng cát những củ khoai đương độ lớn nóng hổi như một quả tim đương đập. Anh Nghiên ơi, chắc anh vui vì thấy em có nhiều thay đổi...

Cô gái lật trang khác, viết tiếp:

Chị Tâm ơi, hôm nay là ngày Phật đản. Hăn ta lại đến rủ em đi vào Huế thăm chùa Từ Đàm và làm lễ cầu siêu. Chao ôi! Bộ mặt sát sinh lại núp dưới bóng từ bi. Chị ơi, em sẽ cố gắng làm sao cho xứng với lời dặn dò của chị: Không bao giờ sa ngã. Hôm nay, trời rất êm nhưng em biết một đợt sóng ngầm đã vào bến Mỹ Thủy. Nước màu xanh đã chuyển sang màu tro rồi đó phải không chị? Em buồn quá, chị ơi. Ước gì có chị ở đây để cho em khóc. Thăng T.Q lại đến. Cái mặt nó trông vênh váo làm sao. Mới vào nó đã hỏi:

- Tịnh Thủy thân với o Tâm lắm phải không?

- Người cùng xóm sao lại không thân? - Em trả lời.

- Tôi không muốn Tịnh Thủy chơi bời với một đứa con gái hư hỏng. - Nó nói.

- Thế nào là một đứa con gái hư hỏng? - Em hỏi lại.

- Hư hỏng là... là hư hỏng... Cô học nhiều mà dốt! - Nó nói rồi vùng vằng bỏ đi.

Tịnh Thủy bỏ quyển nhật kí vào lồng ni lông đem để lên bàn thờ; để chỗ đó thì lão gù khó mà trông thấy; mà có biết thì cũng phải bắc cái ghế đầu trèo lên mới lấy xuống được. Cô lấy chiếc áo đỏ mặc vào rồi ra đứng trước gương, soi: khuôn mặt ửng hồng, mớ tóc xòa trên trán. Trời nắng: ngoài vườn cái gì cũng rực rỡ. Tịnh Thủy với tay lấy chiếc nón lá ni lông đội lên đầu.

- Chào cô ạ. - Một đứa bé đen nhẻm ở sau lùm cây hiện ra, bỡ ngỡ nhìn Tịnh Thủy.

- Thăng Thí đó phải không? - Cô gái hỏi.

- Cháu đây! - Đứa bé nhe hàm răng chuột ra cười.

- Mà cứ như ở trong nắng vọt ra làm sao tao thấy kíp?

- Cô thì chỉ nhìn thấy chú Nghiền thôi chứ làm chi thấy được cháu.

- Lém!

Thủy đưa tay định cốc thẳng bé nhưng nó đã co chân nhảy qua bụi dứa, dắt con trâu chạy đi. Phút chốc cả nó và con trâu đều mất vào trong nắng. Tiếng nó vang lên ngoài bãi cát... “*Nghé ăn bờ cỏ, ghé bò bờ cỏn. Nghe tiếng họ đồn, chạy về thăm mẹ... Là hò con ghé ơ...*”

Ngoài bãi cát là hàng rào 120 chiếc xe tăng của Mỹ. Ngoài nước xanh 25 sải kia là hạm đội Mỹ. Trên trời là những mái tôn của Mỹ. Trên những mái tôn là những chiếc máy bay F-4 giống chiếc vĩ ruồi, những chiếc F-105 cổ dài như cổ công cộc. Dưới đất đầy những vết xe tăng. Trên trời cũng đầy vết xích của những chiếc B-52. Có nhìn kĩ mới thấy những vết xích của khói bám vào trời xanh.

Cô gái nhìn lên trời, rồi lại nhìn mái trường đã đổ sụp vì bom. Những bức tường vôi đầy lỗ đạn với những vết thương đã lên rêu đứng nhìn cô giáo. Mới hôm nào, giờ nghỉ, học sinh từ các cửa trường đổ ra như ong vỡ tổ, chạy chơi dưới những cành phượng vĩ chói lòa trước sân.

Nhiều trái bom đã rơi trúng sân trường, giết chết ba chục em học sinh và ném các em nhỏ còn sống sót vào các hang kì nhông, vào các gánh phân khô, vào những đống rác lớn bên quân cảng... Cây phượng vĩ ở góc sân chẳng còn chiếc lá nào. Mùa hè đã qua đi. Cây phượng còn sót lại một cành. Cành giữ được một trái. Trái phượng khô đen quánh hết một lưỡi gươm phải chống đỡ nhiều quần lại.

Ở đây, Tịnh Thủy đã đưa các em vào đội thiếu nhi giải phóng và cái hôm phượng nở nhiều là hôm ngực cô được cài chiếc huy hiệu đoàn viên. Chiếc huy hiệu cài lên rồi lại phải gỡ giấu đi ngay. Nhưng mùa hoa phượng thì vẫn hiện lên rực rỡ dưới vòm trời xanh.

* * *

- Cô giáo bị bắt rồi, chúng bay ơi! - Thằng Tự, trực nhật kêu lên như một con chim bị ai bóp ức.

Hàng trăm đôi mắt trẻ con tròn xoe nhìn qua khung cửa; những lưỡi lê sáng lạnh; những dùi cui đần độn đánh vào những cái nhìn.

- Không một đứa nào được ra khỏi trường! - Tèn cảnh sát hét to rồi vung chiếc dùi cui ra lệnh. - Đóng cửa lại.

Những cánh cửa bị đóng lại, rung bần bật. Những đôi mắt mở tròn và những cái miệng há hốc ra, ngơ ngác.

- Cô giáo bị còng rồi! - Tiếng một em gái khóc nức.

- Đả đảo! Đả đảo! - Những tiếng khác bật lên.

Một loạt súng nổ lên mái trường; ngói rơi xuống loảng xoảng. Các em trèo lên mái trường như kiến lượ. Chiếc xe gíp quành một vòng rồi phóng bạt mạng ra cổng. Cô giáo vẫn đứng trên xe. Chiếc áo đỏ của cô chói rục trong nắng. Cô đưa hai tay bị còng lên vẫy các em. Cổ tay cô rất tròn và mềm. Cái còng cũng tròn nhưng sắt còng rất cứng. Còn dây xiềng thì hình con số không. Có hàng trăm con số không ròn rỗng trên tay cô gái.

- Khai ngay không có tao lấy ngòi bút cạy mắt mày ra! - Tèn cảnh sát rít lên. - Có phải cô giáo dạy chúng mày hát bài *Em yêu Bác Hồ* phải không?

- Không!

- Mày tên Thí phải không?

- Tên tôi đã viết trên nhãn vở rồi đấy! - Thí nói.

- Mày làm đội trưởng đội con nít giải phóng phải không?

- Không!

Cây bút từ tay thằng cảnh sát phóng đánh bập trên bàn. Mực ứa ra. Mực cũng như là máu. Mực tím.

- Mày nhìn gì tao mà nhìn chằm chằm vậy? - Thằng cảnh sát hét lên. - Đồ quý! Tao sẽ không cho mày mở mắt ra được nữa...

Thằng cảnh sát rút cây bút trên bàn ra phóng vào mắt Thí.

“Mắt cháu nổ đom đóm. Cả một vườn hoa phượng cháy lên, lửa cháy hết cả lá phượng xanh, cháy lên tận mây trắng, cháy lên tận gan ruột cháu. Nước mắt hay là máu chảy ra thế này?... Cô ơi, cái cây bút mà cô đã cầm tay cho cháu viết đấy! Bây giờ thì một mắt cháu không còn nữa. Mọi người gọi cháu là “Thí chột”. Cháu chạy rông ngoài nong, ngoài gò,

tóm cổ những con kì nhông đem về làm thịt nuôi mẹ cháu đấy. Bây giờ cô từ Huế về với thằng Tư Quéo - Cô vẫn còn bận chiếc áo đỏ ngày trước...”

Tịnh Thủy nhìn ra nắng cát. Cát trắng như bốc khói. Có một vật gì đen như cây cột nhà bị cháy còn một đoạn. Chỗ ấy làm gì có cột nhà cháy? Cái cột lay động. Người. Trời ơi, hình như thằng Thí nó vẫn còn đứng đấy nhìn mình. Tại sao cháu lại nhìn cô lâu quá như vậy?

- Thí ơi. - Thủy kêu lên.

Cái bóng đen bé nhỏ di động về mé biển.

- Thí ơi! Đứng lại cô hỏi cái này!

Cái bóng đen di chuyển nhanh hơn.

- Đứng chạy! - Thủy van nài. - Cô đây! Tịnh Thủy, cô giáo của em đây!

- Biết rồi!... Biết rồi... ời! - Cái bóng đen vừa chạy vừa kêu thất thanh.

- Biết rồi!...

Tiếng kêu của nó như có cả nước mắt văng ra trên bãi cát. Thủy vẫn đuổi theo Thí. Ngực cô đau nhói, nghẹt thở; tưởng như bao nhiêu nắng nôi, cát bụi đều dồn vào đó cả.

- Thí ơi!

Thằng bé lặng im. Nó cứ chạy. Bóng nó cứ nhỏ dần rồi mất hẳn vào trong nắng.

Thủy ngồi lặng đi trên cát. Ngoài cồn cát là biển. Trước đây, năm nào, Thủy và chị em trong xóm cũng ra nghịch chơi ngoài biển. Bọn con trai ngồi trong bờ nhìn ra. Thủy mặc chiếc áo tắm màu đỏ lặn xuống biển như một bó lửa lặn xuống nước. Bó lửa đó không tắt. Thủy ngoi lên. Ngọn lửa đỏ, tươi, rực rỡ hơn. Bọn con trai đi biển nhìn quen sóng nước. Chẳng cần đo, mắt chúng cũng dò ra được lòng biển nông sâu. Nhưng cô gái mặc áo đỏ ấy chẳng cậu con trai nào có thể hiểu được bên trong. Chỉ có Nghiên là hiểu được Thủy thôi.

- Các bác khiêng gì mà nặng thế kia! - Thủy đã gặp được bà con ngoài bãi, cô hỏi.

- Chúng tôi khiêng lưới đấy! - Mụ Dệu trả lời. Cái bấu ở cổ mụ cũng rên rĩ. Mỗi hồi động lại xung quanh cái bấu.

- Nóng bức thế này, cô giáo đi đâu?

- Cháu ra biển. Bác có thấy thằng Thí chạy ra ngoài này không?

- Thí nào? Có phải Thí chột không? Tội nghiệp thằng bé, khi vào trường đủ cả hai mắt, lúc ra trường còn một.

- Nó bị đui mắt à? - Thủy hỏi.

- Cô đừng giả lả. Cô mà không biết nó đui thì có trời biết! - Mụ Dệu thờ dãi. - Tội nghiệp thằng bé! - Nói rồi, mụ lảng đi chỗ khác.

- Ai đấy? - Một tiếng nói ồm ồm từ dưới cát với lên.

- O Thủy, con bác Mãn đấy! - Mụ Chín Chè đương phơi áo trên bờ, nói như ném từng lời xuống. - O Thủy, đi, Huế, mới, về, đấy, mà! - Mụ nhấn mạnh tiếng *đi Huế mới về*.

Từ dưới sỏi cát, bên cạnh những mớ lưới ngổn ngang một ông già bước lên. Ông mặc chiếc quần dài trắng đã ngả màu bí ửng, xăn quá gối, mình trần, đầu trần. Da ông đỏ nâu màu lưới mới nhuộm. Ông có chòm râu bạc như cước đục. Ông già nhìn cô gái từ chân lên đầu rồi lại từ đầu xuống đến chân, cười mỉm:

- Cô vẫn còn khỏe đấy chứ?

- Dạ, cháu vẫn khỏe. - Thủy trả lời rồi cúi nhìn ngón chân ông già xò ra - một thứ ngón chân bám nhiều vào mặt đất. Cô đánh bạo hỏi tiếp. - Bác Dòn để con phơi lưới giúp bác một tay.

- Ấy thôi, thôi! - Ông già kêu lên như mó phải lửa. - Cô về nhà mà nghỉ cho khỏe, lưới chài nhớt lắm, nhớt lắm!...

- Bác cứ để cho con làm với... - Thủy khẩn khoản.

Ông Dòn trơ ra như một cây dương bị cắt cụt hết cành lá, không ngọn gió nào lay chuyển nổi.

- Thôi, cô về đi cho rộng chỗ bà con tui mần nghề! - Giọng ông lạnh đanh.

Suýt nữa Thủy nấc lên. Cô không ngờ ông Dòn lại ác miệng với cô như vậy. Thủy đứng dậy, đi dọc theo sỏi cát. Hai vai Thủy bỗng run lên. Thủy khóc nức nở.